

Sammendrag av

Inkluderende spesialundervisning?

Om utfordringer innenfor spesialundervisningen i 2007.

Rapport nr 1 fra prosjektet: Gjennomgang av spesialundervisning, Evaluering av Kunnskapsløftet. NIFU STEP rapport 19:2007

Eifred Markussen, Marit Strømstad, Tone Cecilie Carlsten, Rune Hausstätter og Thomas Nordahl

NIFU STEP og Høgskolen i Hedemark gjennomfører en studie av norsk spesialundervisning som en del av evalueringen av Kunnskapsløftet.

Den overordnede problemstillingen er, "Hvilken sammenheng er det mellom ulike innsatsfaktorer i spesialundervisning (organisering, innhold, ressurser, læringsmiljø, samt forutsetninger og begrunnelser) og resultat av spesialundervisning i grunnskole og i videregående opplæring?"

Den første rapporten fra prosjektet ser nærmere på a) begrepet spesialundervisning, b) begrepene integrering, segregering, inkludering og ekskludering, c) tidligere forskning om spesialundervisning i Norge og d) de politiske føringene for spesialundervisning i Norge.

Begrepet spesialundervisning

Det foretas en drøfting av to ulike måter å avgrense spesialundervisning på. Den juridiske formalavgrensningen som knytter spesialundervisning direkte til enkeltvedtak basert på en sakkyndig vurdering, og praksisavgrensningen som avgrenser spesialundervisning ut fra innholdet i undervisningen. Konklusjonen er at når man skal studere spesialundervisning i norsk grunnopplæring, må begge disse perspektivene komme til anvendelse.

Begrepene integrering, segregering, inkludering og ekskludering

Kapitlet viser hvordan utdanningssystemet i Norge ideologisk har beveget seg fra villet og planlagt segregering og ekskludering, mot integrering og inkludering, der idealet er et mangfoldig fellesskap. Det konkluderes med at mye tyder på at bruken av segregerte tilbud i skolen er større enn det som er ønsket og nødvendig, men at inkludering ikke må bety at alle elevene i en gruppe skal være sammen hele tiden. Om spesialundervisningen blir inkluderende handler om å lykkes med tilpasset opplæring. Organiseringsformen må vurderes kontinuerlig slik at både fellesskap og læringsutbytte ivaretas. Det er den store utfordringen for en inkluderende skole.

Tidligere forskning om spesialundervisning

De senere års forskning på spesialundervisning i norsk grunnskole og videregående opplæring viser at det er relativt stor avstand mellom nasjonale målsettinger og de resultatene man oppnår med spesialundervisningen. Man oppnår ikke de ønskede effekter. Blant annet omtales den store variasjonen i omfang av spesialundervisning mellom fylkeskommuner, kommuner, skoler og klasser, hvordan spesialundervisningen har en avlastningsfunksjon i forhold til den ordinære opplæringen og fungerer som en kanal ut av ordinær undervisning, og hvordan den faglige utviklingen uteblir eller svekkes.

Politiske føringene for spesialundervisningen

Kapitlet anlegger et nærhistorisk perspektiv ved å trekke linjene for utviklingen av de politiske føringene for spesialundervisningen tilbake til 1960-tallet. Denne historiske gjennomgangen ender i 2007 med en konklusjon om at det foregår en maktkamp i spesialundervisningsfeltet. For å begrunne dette vises hvordan det radikale forslaget fra Søgner-utvalget om å fjerne spesialundervisning fra Opplæringslova ikke ble videreført verken av Regjering eller Storting. Begge disse aktørene så gode argumenter for å støtte dette forslaget, men gjorde det ikke, og dette forklares delvis med at sterke aktører med sterke interesser i feltet utøvde press som påvirket det endelige utfallet av den politiske behandlingen. Denne ambivalensen kan kanskje forklare at signalene til praksisfeltet fra statlige myndigheter spriker: Man beholder lovens paragraf om spesialundervisning, men samtidig sier Regjering og Storting at andelen som får spesialundervisning skal ned og det skal satses ekstra på tilpasset opplæring.